

Van de voorzitter

Financiële actie voor museum royaal geslaagd!!

Eind vorig jaar heb ik u allen namens het bestuur in een brief gevraagd een extra donatie te willen overwegen om ons Nederlands Tegelmuseum een zetje in de rug te geven voor de exploitatiebegroting van 2018. Dit is namelijk het eerste van vier jaren waarin het

museum met een structureel fors lagere bijdrage van de Gemeente Ede de eindjes aan elkaar moet zien te knopen. En moet werken aan andere inkomstenbronnen.

Op het verzoek van het museumbestuur of de Vrienden voor 2018 ook een duit in het zakje zouden kunnen en willen doen, heeft het Vriendenbestuur positief gereageerd. Wij hebben ons met de reserve van de Stichting garant gesteld voor een eenmalige toezegging van € 5000 en wij vroegen alle Vrienden dat mogelijk te helpen maken. In de eerdergenoemde brief gaf ik ook aan dat het resultaat van deze oproep in de Nieuwsbrief bekend zou worden gemaakt. Dat moment is nu gekomen. Tot onze grote vreugde kan ik U laten weten dat op Museumfonds 2018 een bedrag is binnengekomen van totaal **€ 6700!** Onze gegarandeerde bijdrage werd daardoor geheel gedekt. Het resterende bedrag zullen wij ter vrije beschikking stellen aan het museumbestuur. Vanaf deze plaats dankt het bestuur iedereen die aan dit mooie resultaat heeft bijgedragen. Frappant is dat ik dit schrijf op 2 augustus, en laat dat nou de dag zijn waarop 50 jaar geleden onze Stichting formeel werd opgericht. Onze gift aan het museum komt dus ook nog eens in een jubileumjaar. (Weliswaar was in 1967 al een vereniging opgericht, maar in 1968 is daar bij de notaris officieel onze nu jubilerende stichting van gemaakt). Op 29 september hoop ik velen van U weer te treffen op onze Jaardag, ditmaal in het mooie, historische Foreestenhuis in Hoorn. Die dag zal vanwege het jubileum natuurlijk een feestelijk tintje krijgen. In dit Vriendennieuws vindt u zoals gebruikelijk het programma, dat weer veel interessants belooft. In gedachten hef ik nu alvast een glas met U. Op de bewezen vriendschap...

Lejo Schenk, voorzitter

Tegelmuseum zoekt nieuwe vrijwilligers.

Wie komt helpen?

Wij zoeken nieuwe vrijwilligers voor het museum dat de gehele week van 13.00 – 17.00 uur geopend is (m.u.v. maandag).

Het museum verheugt zich in een toenemende belangstelling. Wij hebben daarom nieuwe vrijwilligers nodig voor de volgende activiteiten:

- Vrijwilligers die bezoekers bij de balie of de kassa kunnen opvangen en een korte uitleg over de zaalindeling kunnen geven. Of, als dat gewenst wordt, koffie willen schenken. Het komt neer op één of meer dagdelen per week.
- Vrijwilligers die een rondleiding willen geven zijn eveneens van harte welkom. We zullen er voor zorgen dat rondleiders eerst goed voorbereid en begeleid worden alvorens zij zelfstandig een rondleiding kunnen geven.
- Verder zijn in de toekomst nieuwe bestuursleden nodig. Het bestuur komt circa 10 keer per jaar bijeen. Degenen die hiervoor belangstelling hebben, worden uitgenodigd te reageren.

Kort samengevat: Alles helpt en er wordt altijd samen gewerkt!

Mocht u belangstelling hebben om vrijwilliger te worden voor een bepaalde activiteit, dan wordt u vriendelijk verzocht telefonisch of via de mail contact op te nemen met Eric Mackay, directeur van het Nederlands Tegelmuseum:

Mobiel: 06 23 90 83 38; email:

eric.mackay@nederlandstegelmuseum.nl;

website: www.nederlandstegelmuseum.nl

Maar u kunt natuurlijk ook even langs komen.

Uw belangstelling zal zeer op prijs worden gesteld!

In Memoriam Ides Dehaene

Wie zijn toch die actieve, gedreven, vriendelijke en geïnteresseerde mensen daar? Ja, dat hoorde je dan wel zeggen op de Jaardagen van de Vrienden Nederlands Tegelmuseum waarbij Ides en Annemie Dehaene veelvuldig aanwezig waren.

Altijd waren zij heel aangenaam gezelschap. En zij deden graag actief mee met het geven van een lezing of het in bruikleen geven van tegels.

Bij een bezoek van al weer de nodige jaren geleden aan hen in Brugge werden wij verrast door de bijzondere collectie tegels en andere keramiek met de afbeelding van een haan. Maar wij zagen ook nog een andere passie van Ides, namelijk zijn tuin. Zoiets wat

je normaal gesproken in glossy's ziet. Met inlopende en uitlopende bloesem en bladkleuren, geweldig! Met pijn in het hart hebben Ides en Annemie deze plek moeten verruilen voor een stadsappartement dicht bij hun kinderen in Leuven.

Ik denk terug aan die dag in het Tegelmuseum in Otterlo. Het was sinterklaasdag 5 december 2017. Ik trof daar onverwachts Ides en Annemie aan. Het hoge woord kwam er uit, diagnose "de rotziekte". Ides zei: "laten wij het er niet over hebben, laten wij leuke dingen blijven doen zolang als het nog gaat." Het afscheid die dag was er een met verdrietige gevoelens. De laatste maanden hebben Ides en Annemie zoals te verwachten viel, heel intens geleefd. Ides overleed te Leuven op 18 april 2018.

Als dank voor de vriendschappen en de fijne contacten met het Nederlands Tegelmuseum schonken Ides en Annemie hun collectie bijbeltegels met de voorstellingen van Petrus en de haan.

Ger J.M. de Ree

Jaardag

Jaardag 2018 in Hoorn

Dit jaar vindt de Jaardag plaats op 29 september in Hoorn in de prachtige patriciërswoning "het Foreestenhuis". Begin 18de eeuw werden drie uit de 17de eeuw daterende panden samengevoegd en verenigd door de huidige gevel. Er bevindt zich onder andere een kerkzaal in, waar onze Jaardag wordt gehouden. Verder bevindt de redactie van het blad "Vind" zich in het gebouw. Het bestuur hoopt weer vele Vrienden te mogen verwelkomen. Een volledig programma is bijgevoegd. Voor slechthorenden reserveren we graag een paar plaatsen op de voorste rijen. Degenen die daar gebruik van willen maken, kunnen contact opnemen met Marianne Florschütz via telefoon 06 11051893 of email info@vriendennederlandstegelmuseum.nl. Tot ziens op de Jaardag!

Het bestuur

Vriend, wat vind je van mijn tegel?

Op de Jaardag staat weer het onderdeel "Vriend, wat vind je van mijn tegel" op het programma. Als u meer wilt weten over de oorsprong van een tegel of over de voorstelling, neem de tegel dan mee naar de Jaardag

of maak zelf een foto. De tegel wordt voor de deskundige zaal geprojecteerd en besproken. Ook vinden wij het leuk om de zaal een bijzondere tegel te laten zien waarvan u alles al bekend is!

Maakt u zelf een foto, mail die dan naar Tonny Pijper (pyperat@planet.nl).

Neemt u de tegel mee naar de Jaardag, dan kunt u deze [aan het begin van de lunchpauze](#) laten fotograferen door Tonny Pijper. Meld dit even bij binnenkomst, dan vertellen we u waar dit zal plaatsvinden.

Marianne Florschütz

50 jaar Vrienden

Door het bestuur van Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum werd ik erop geattendeerd dat onze Stichting dit jaar 50 jaar bestaat. Hieraan was de vraag gekoppeld of ik iets zou willen schrijven over de begintijd. Zo'n vraag komt je wel rauw op het lijf: ben ik dan al zo oud?

Op 1 augustus 1968 werd ik als schoolhoofd in Assen benoemd en verhuisden mijn vrouw en ik met onze beide kinderen naar deze plaats.

De tegelhobby van mijn vader was op ons overgeslagen en ook wij reisden stad en land af op zoek naar

aanwinsten. We kwamen zo ook in contact met Henny en Jan Pluis, die toen nog in Musselkanaal woonden. We werden daar altijd heel hartelijk ontvangen en Jan wijdde ons al doende in in de geheimen van het verzamelen van tegels. Ook opende hij voor ons deuren naar verzamelaars en handelaren in Nederland, Noord Duitsland en Denemarken. Opvallend was het enthousiasme waarmee Jan sprak over de 3-daagse tegelbijeenkomst op Hallig Hooge in april 1969. Dat sloeg over, we hebben daarna menige vakantie op de Halligen eilanden doorgebracht.

Natuurlijk kwamen we ook geregeld in het museum te Otterlo. Inmiddels was in het Museum een initiatief ontstaan om een Vereniging van Vrienden op te richten. Al snel werd duidelijk, dat het oprichten van een Vriendenvereniging geen eenvoudige opgave is. De ruzies die in het bestuur werden uitgevochten over de te volgen strategie logen er niet om. Zelfs de rechter moest er aan te pas komen. Ik zat toen nog niet zelf in het bestuur, maar in tegelkringen was het wel het gesprek van de dag. De eerste Jaarvergadering (30 april 1968) en de oprichting van de Stichting (2 augustus 1968) maakte ik dan ook niet mee. Het eerste bestuur van de Stichting bestond uit Mevr. Meijer, Jan van Loo, Fridès Laméris, Jan Pluis en Minze van den Akker.

Het was in die tijd niet altijd eenvoudig om samen te werken. Er was een bestuur van het Tegelmuseum met de oprichter van het Museum, de heer Feenstra, als voorzitter, een bestuur van de Vriendenstichting, een directeur van het Museum, en een redactie van het Jaarboekje. Iedereen was van goeden wille, maar soms verliep de samenwerking tussen de deskundigen moeizaam. De verantwoordelijkheden waren niet voor iedereen altijd even duidelijk.

Bij een Tegelstichting hoort een Jaarboekje. Minze van den Akker en Jan Pluis gingen aan de slag en in 1971 verscheen Tegel 1. Bij de verschijning van Tegel 2 ontstonden weer problemen. De uitgave kon slechts doorgaan toen vier van de vijf bestuursleden zich persoonlijk garant stelden voor de kosten. Dat is ook de reden dat Tegel 2 een wat goedkope uitstraling heeft.

Omdat ik in die tijd ontdekte dat er in Hasselt een tegelbakkerij is geweest, werd ik uitgenodigd om daarover een artikel te schrijven. Dat heb ik geweten. Ik werd toen zelf zowat gemengeld tussen de deskundigen. Over iedere alinea werd gedebatteerd. Pas na lange telefoongesprekken met de redactie en met de heer Pieter Jan Tichelaar kreeg ik van de redactie groen licht. Jaren later begreep ik pas hoe kundig Jan en Minze waren en hoe hun gedreven inbreng steeds weer resulteerde in prachtige jaarboekjes, en dat ondanks de beperkte financiële middelen.

In die periode werd ik door Jan Pluis uitgenodigd om eens een paar bestuursvergaderingen bij te wonen. Daar ontdekte ik meteen de sterke gedrevenheid van de bestuursleden, die mij zeer aansprak, en in maart 1972 trad ik als secretaris toe tot het bestuur. Gaandeweg kwam de Stichting in rustiger vaarwater. Ook de verhouding met het bestuur en de directeur van het Museum verbeterde sterk. Vooral toen er geregeld gezamenlijke vergaderingen werden gehouden.

Onze vergaderingen vonden in die tijd plaats in de antiekzaak van Jan van Loo, zijn vrouw Miel zorgde ervoor dat het ons aan niets ontbrak. Het feit dat ik het 25 jaar in het bestuur heb volgehouden zegt genoeg. Met veel genoegen zie ik, dat nu een nieuwe generatie zich actief voor de Stichting inzet.

Frans Dronkers, oud bestuurslid

Museum

Nieuws uit het Museum

Binnenkort ben ik al weer drie jaar directeur van het Museum. De tijd vliegt voorbij wat dat betreft. Maar ik verricht nog steeds met veel plezier mijn werk voor het Museum. Als ik terug kijk, hebben we samen met alle medewerkers en vrijwilligers veel kunnen bereiken wat betreft de bekendheid van het Museum en de samenwerking met de diverse stakeholders zoals dat tegenwoordig heet.

We zijn steeds meer zichtbaar in diverse perspublicaties en op TV. Als 'klein' museum is het ons zelfs gelukt om het FD en De Telegraaf te halen. De regionale omroepen (Ede TV en Omroep Gelderland) die hier goed worden bekeken, besteden nu ook geregeld aandacht aan ons museum. Mede dankzij onze conservator zijn er diverse publicaties verschenen in de vakbladen. En sinds kort staan we prominent op de site van de NS als een van de tien 'meest unieke musea'!

Ook de samenwerking is in de afgelopen periode sterk geïntensiveerd. Zo heeft de samenwerking tussen de Edese Musea en de gemeente in het Museum Overleg Ede, het zogeheten MOE, tot de totstandkoming van de Digitale Tafel als concreet resultaat geleid.

De 1ste fase van de Digitale Tafel is begin dit jaar succesvol afgerond en inmiddels zijn we gestart met de 2^e fase van het project. Zelfs op het terrein van de marketing werken we tegenwoordig samen. Versterking door samenwerking, zal ik maar zeggen!

Verder ben ik erg blij met de samenwerking die we tegenwoordig hebben met onze grote zus hier in Otterlo, het Kröller-Müller Museum. De expositie 'De vergeten collectie van Helene Kröller-Müller' vorig jaar was zeer succesvol. Het is dan ook mooi dat we deze collectie in permanente bruikleen krijgen. Het gezamenlijke plan, dat nu in een vergevorderd stadium is, komt er kort gezegd op neer dat we voor deze collectie een 'Helene Kröller-Müller kamer' gaan inrichten. Verdere details zullen later bekend worden gemaakt.

Ik ben mij er zeer van bewust dat ons aller museum niet kan functioneren zonder de inzet van vrijwilligers. Wat dat betreft verwijs ik met nadruk naar de oproep in dit Vriendennieuws voor nieuwe vrijwilligers. Want die hebben we echt nodig. Het voortbestaan van ons museum is er van afhankelijk! Tot slot hoop ik u op de komende Jaardag weer te mogen begroeten!

Eric Mackay, directeur

Nieuwe aanwinsten in het museum

In de afgelopen maanden heeft het museum weer enkele aanwinsten verkregen, waarvan hier enkele genoemd worden.

- Museumvriend Ides Dehaene schonk het museum voor zijn overlijden zijn collectie van 26 tegels met de Bijbelse voorstelling van de Verloochening van Petrus (Petrus en de Haan). Deze verzameling laat zien hoe één verhaal in de loop van de achttiende en negentiende eeuw door verschillende tegelbakkerijen is uitgewerkt, gekopieerd en vereenvoudigd. Hij publiceerde hierover ook eens artikel in het jaarboek *Tegel* 42 (2014), p. 33-41 en hij vertelde op een Jaardag een enthousiaste verhaaltje hierover. In november waren de tegels al in bruikleen gegeven voor onze tijdelijke expositie 'Vijfhonderd jaar Reformatie. De Bijbel in huis: boeken, prenten en tegels.'
- Een jubileumtableau bij het veertigjarig bestaan in 1940 van Jean Heijbroek, een groothandel in ijzerwaren (haarden, landbouwgereedschappen), gemaakt door de Faïence- en tegelfabriek Westraven in Utrecht. Het tableau toont het bedrijfsgebouw zoals dat rond 1908 gebouwd is tegenover het station van Bilthoven, aan de Rembrandtlaan (met een eigen aftakking van het spoor, er zijn perrons te zien en een goederenwagon).

Johan Kamermans, conservator

Bruiklenen elders

Een aantal bijzondere stukken is deze zomer voor enkele maanden uitgeleend voor verschillende exposities in het hele land.

In Museum Het Prinsenhof in Delft waren tot 26 augustus twee van de grote blauwe tableaus die in 1885

gemaakt waren voor het spoorwegstation te zien. Zij figureerden in de expositie *Art Nouveau/Nieuwe Zakelijkheid/Delft – Kunst, kennis en industrie*, over de Delftse Kunstnijverheid in de periode 1880-1940.

De grote expositie 'Migrating Ceramics' in Keramiekmuseum Princessehof, over internationale uitwisseling in de geschiedenis van de Nederlandse keramiek, toont onder meer ons tegeltableau van de violiste/het voorjaar, in matglazuur gemaakt door De

Amsterdamse Plateelbakkerij de Distel rond 1905 (tot 20 juni 2019).

Dit najaar is in het Haags Gemeentemuseum 'Glans en Geluk. Kunst uit de wereld van de Islam' te zien (8 september 2018 t/m 3 maart 2019). Uit onze collectie komen een Spaans cuerda-seca tegelveld en een bijzondere zeshoekige tegel uit Damascus.

Ook de tegeltableaus die Pierre Cuypers ontwierp voor de kruiswegstaties van De Liefde, geschilderd door Joseph Witte bij fa. Jan van Hulst in Harlingen in de jaren 1885-1888, zijn dit jaar weer eens helemaal te zien. En wel in een kerk die ook door Pierre Cuypers ontworpen is en waar nu het Heiligenbeeldenmuseum Kranenburg (Vorden) is (t/m 31 oktober).

Op 31 augustus opent het Purmerends Museum de expositie 'Nederland brexit in keramiek' (t/m 24 februari).

Eerder was deze al te zien in het Keramisch Museum Goedewaagen.

Johan Kamermans, conservator

De presentatie in Purmerend is uitgebreid met enkele tegels en tableaux. Uit onze collectie is onder meer te zien 'Veluwse vrouwen op weg naar de markt', ca. 1910-1920 gemaakt door Westraven in Utrecht, naar een litho van Henri Cassiers.

Exposities in het Nederlands Tegelmuseum

Kijk, de takels en de touwen

Verlengd t/m 28 oktober 2018

Nederland noemt zich al eeuwen een zeevarende natie, in handel, visserij en oorlog. Geen wonder dat de schepen al vanaf de 17de eeuw in een ongelooflijke variatie op wandtegels zijn afgebeeld. Er kwamen hele series in productie, waarop een wereld van fluiten, pinken en galjoten soms tot in detail herkenbaar zijn. De aantrekkingskracht blijft tot op de dag van vandaag.

Op de expositie zijn bijzondere bruiklenen uit Museum Rotterdam (enkele grote havengezichten), het Fries Scheepvaartmuseum in Sneek (onder meer scheepsmodellen) en Museum Prinsenhof Delft (onder meer de stadia van de scheepsbouw, in een serie van acht tegels) te zien. Een bijzondere, recente vondst

van een zeestuk, geflankeerd door Mercurius en een stroomgod, is een bruikleen van 'Collectie Regts – antieke tegels'. Het tableau, dat geschilderd is rond 1785 door Adam Sijbel, was oorspronkelijk geplaatst in het landhuis Sutton Place. En ook van veel particulieren

zijn belangrijke bruiklenen te zien.

Op zaterdagmiddag 9 juni was de opening van deze expositie in ons museum, met bijna honderd vrienden en belangstellenden. Bijzonder was natuurlijk dat er weer een boek van Jan Pluis gepresenteerd werd (de bibliografie die vorig jaar in *Tegel* gepubliceerd kon worden is alweer snel verouderd). Hierin komt heel sterk de continuïteit van tegeldecors naar voren: eind 19de eeuw maken vrijwel alle tegelbakkerijen nieuwe series schepentegels, gebaseerd op de voorbeelden uit de 17de eeuw. Een boekbespreking vindt u elders in dit Vriendennieuws.

De expositie werd geopend door dr. Remmelt Daalder, onderzoeker van de maritieme kunst en geschiedenis, die ook de inleiding voor het nieuwe boek van Jan geschreven heeft. Bij

de aanwezigen was ook de nieuwe wethouder cultuur van de gemeente Ede, Hester Veltman, die in Otterlo woont en regelmatig in ons museum op bezoek komt.

van De Kindercarroussel laten schminken tot een heuse piraat. Waarschijnlijk zal in de herfstvakantie (20-28 oktober) nog een middag georganiseerd worden, die wordt dan bijtijds aangekondigd op onze website.

In de zomervakantie zijn enkele Piratenmiddagen georganiseerd met activiteiten voor kinderen. Zij konden zelf bootjes knutselen en beschilderen, puzzels oplossen en uiteraard een tegel beschilderen. Ook konden zij zich door Mirjam Boxem

Tegel Toppers

Medio november 2018 – voorjaar 2019

Op deze tentoonstelling worden de mooiste tegels van de Vrienden van het Tegelmuseum en een keuze uit de collectie van het Nederlands Tegelmuseum getoond, uitvergroot op canvas van 60 x 60 cm. Het bijzondere is dat in het bijschrift ook vermeld wordt waarom dit de mooiste tegel zou zijn. Door het grote formaat kun je details van de tegel eens goed zien. Er zullen maximaal 30 tegels te zien zijn op groot formaat. De aanwezige originelen worden in een vitrine getoond.

Help met uw mooiste tegel mee aan deze komende tentoonstelling

Hoe werkt het?

Duik in uw collectie of zoek in de collectie van het Nederlands tegelmuseum naar wat u zelf de mooiste tegel vindt. Zie collectie Gelderland:

<http://www.collectiegelderland.nl/organisaties/nederlandstegelmuseum>.

De enige eis aan de tegel is dat hij vierkant is en dat er een goede foto van kan worden gemaakt in hoge resolutie. Buitenlandse tegels mogen ook. Bij de keuze moet een motivatie worden geschreven waarom dit volgens u de mooiste tegel is. Het gaat er bij deze tentoonstelling om dat u nog eens goed kijkt naar hoe de tegel er uit ziet. Zeldzaamheid is geen criterium. Uit de inzendingen kiezen leden van de expositiecommissie de tegels met de aantrekkelijkste motivatie. Deze motivatie, eventueel met uw naam, komt met de museale gegevens bij de tegel te hangen. Voor de Vrienden van het museum zijn twee wanden in de expositiezaal gereserveerd. Diegenen waarvan de tegels zijn uitgekozen krijgen als dank de afdruk van hun tegel op canvas na afloop van de tentoonstelling. De bezoekers van de expositie kunnen gedurende de tentoonstellingsperiode hun persoonlijke topper(s) kiezen. Aan het einde van de expositie wordt de Top der Toppers bekend gemaakt. Onder de inzenders van de uiteindelijke top drie worden fraaie prijzen verdeeld.

Doe mee en maak deze tentoonstelling tot een succes! Inzendingen (foto en motivatie) moeten binnen zijn voor 4 oktober 2018 bij de expositie commissie.

Johan Kamermans, Ger de Ree, Frans Klein

Vriendenvitrine

In dit steeds weerkerende stukje in Vriendennieuws melden we de lopende en de komende vullingen van de vitrine. Nu liggen er – tot en met eind oktober – heel mooie tegels uit de collectie van Ger de Ree in. Hij heeft zelf een keuze gemaakt en die staat – zoals we Ger kennen – voor kwaliteit. De bijbehorende tekst gaat hierbij. Vanaf 1 november tot en met eind februari is de directeur van het museum aan de beurt. Hij vertelt elders in dit blad iets over zijn “vulling” van de Vriendenvitrine. Daarna komt mogelijk de

collectie van Theo Boon aan de beurt, maar daarover moeten we nog in gesprek met Geerke.

We komen graag in contact met nog meer vrienden die een deel van hun collectie aan anderen willen laten zien. SCHROOM NIET!

Vries Kool (vrieskool@outlook.com)

Marianne van den Ent

(mariannevandenent@concepts.nl)

Tegels uit de collectie van Ineke en Ger de Ree

2 juli tot en met 16 oktober 2018

Wij waren oprecht verheugd toen wij van Marianne van den Ent en Vries Kool de uitnodiging kregen om te exposeren in de Vriendenvitrine. De eerder aangekondigde expositie van tegels met een geometrisch patroon gaat niet door omdat het Tegelmuseum met dit onderwerp in 2019 groots zal uitpakken. Daarvoor in de plaats zijn nu andere tegels geselecteerd. Bijvoorbeeld ornamenttegels met druiventrossen, granaatappels, oranjeappels en tulpen in de linker vitrine, of ornamenttegels met een lijndecoratie van ster, vierkant, krakeling in combinatie met een bladmotief in de rechtervitrine. In de ligvitrine een groepje jagers in een kwadraat, een zestal zeldzame randtegels (allen gevonden in het

oude centrum van Amsterdam), een groepje dieren in een cirkel, een groepje bolgewas bloemen en een groepje nagenoeg blauwe tegels met een blad- en zogenaamd a-foglie motief.

Verzamelen geeft vreugde, verdieping en leuke contacten, zo lang het niet eindigt in alleen maar hebzucht.

Ineke en Ger de Ree

Tegels van Eric Mackay

1 november 2018 – 28 februari 2019

Ik vind het een grote eer dat ik de vriendenvitrine mag vullen. En ik moet eerlijk zijn. Zelf ben ik geen verzamelaar van tegels, althans niet tot nu toe. Maar ik ben wel in het gelukkige bezit van (losse) tegels en tegeltaleaus. Het gaat dan om tegels die afkomstig zijn van mijn moeder en zelfs van haar grootmoeder en mijn overgrootmoeder Helene Kröller-Müller. Mijn moeder was overigens een grote fan van het Tegelmuseum en heeft o.l.v. Piet Bolwerk diverse

schildercursussen gevolgd. Het is jammer dat zij niet heeft kunnen meemaken dat ik in het Museum nog een functie zou vervullen. In elk geval zal in de vitrine een tegeltableau te zien zijn, dat zij zelf heeft gemaakt. Verder zal een collectie van (zeer oude) Nederlandse en buitenlandse tegels te zien zijn. Kortom: het is een bonte doch volgens kenners interessante verzameling!

Eric Mackay

Tegelexcursies en -reizen in binnen- en buitenland

Smuiger- en schouwenexcursie naar Zaandijk (Noord-Holland) op 10 november 2018

In deze middagexcursie bezoeken wij het oude Zaandijk. Hier is een aantal 17^e en 18^e-eeuwse houten huizen prachtig gerestaureerd. Verschillende van deze panden bezaten een betegelde schouw met kaarsennissen die later zijn omgevormd tot een typisch Zaanse smuiger. Het transformatieproces is bijzonder interessant. Verrassend is bij deze smuigers ook de opbouw op de eerste verdieping en de schoorsteenconstructie. Wij zullen 5 smuigers zien en 2 schouwen. De heer Frans Wytman is de grote kracht achter het opknappen van het Zaanse erfgoed. Hij zal ons persoonlijk rondleiden.

De excursie zal zijn op **10 november 2018, 14:00 uur**. U komt op eigen gelegenheid naar Zaandijk. Wij verzamelen bij het Rijksmonument pand Boschstraat 1, 1544 RC Zaandijk (voor GPS: toets in Lagedijk 50 Zaandijk). Parkeren kan achter de plaatselijk SPAR (bij de brug naar de Zaanse Schans).

Er zijn geen kosten aan deze excursie verbonden. Eventuele consumpties zijn voor eigen rekening. Een vrijwillige bijdrage is erg welkom op rekening NL12RABO0146531337 t.n.v. de Elout Wytema

Stichting.

U kunt zich opgeven tot uiterlijk 5 november 2018 bij Ger J.M. de Ree, 06-21871144 of via e-mail: de-ree@capriolus.nl

*Foto:
Pand Boschstraat 2
Zaandijk uit ca. 1680
(met een tweekleurige smuiger)*

Zie voor enige prachtige restauratiewerken:
www.erfgoedzaandijk.nl

2019 Reis Tegelvrienden - Noord- en Oost-Duitsland en een stukje Polen

Na de geslaagde reis naar Engeland hebben we weer zin in de volgende bestemming. Een uitgebreide reis naar Duitsland staat al jaren op ons verlanglijstje. Zeker nadat Wilhelm Joliet ons vele plekken heeft gewezen waar bijzondere tegels te zien zijn. Aan de hand van de tips van Wilhelm en tegels die ik al eens had gezien, heb ik een route uitgestippeld waar we Hollandse, maar ook Duitse tegels zullen zien, vooral uit de Jugendstil periode, en fraaie tegelkachels. Daarnaast is er nog ander moois te zien zoals oude steden, prachtige kastelen en fraai porselein. De bus in Engeland is goed bevallen dus die gaan we ook met deze reis proberen.

De route voert van Nederland (opstappen in o.a. Deventer) naar Cloppenburg met het openluchtmuseum met veel oude Duitse huizen en boerderijen waarin ook tegels. Daarna Hamburg met musea waaronder de verzameling Jugendstiltegels van Schitteck. Vervolgens naar het tegelmuseum in Boizenburg. Van daar gaan we richting

Berlijn waar we in Velten het Ofen en Keramik museum bezoeken met een uitgebreide collectie tegelkachels. In de buurt van Potsdam bezoeken we Schloss Caputh met een betegelde Sommerspeisesaal.

Daarna bezoeken we Oranienbaum waar ook zo'n kamer is met o.a. grote tableaux. In beide kastelen dateren de Hollandse tegels van eind 17^e eeuw. Die dag eindigen we in Dresden waar zich het langste tegeltableau ter wereld bevindt. Meer dan 100 meter

Vanuit Dresden vertrekken we naar Rheinhardtsgrima, een kasteel met 18^e-eeuwse tegels uit Utrecht en Amsterdam. Hierna richting Polen, waar we 2 x overnachten om nog wat tegels te zien waar we tijdens de vorige Polenreis niet aan toe zijn gekomen. We zullen Wroclaw/Breslau bezoeken, een zeer fraaie stad met o.a. een betegelde kamer in het lokale museum.

Van daar gaan we weer richting westen en krijgen we in Duitsland een rondleiding door de Meissen fabrieken. Misschien bezoeken we onderweg in Boleslawiec nog een Pools keramiekmuseum. Die stad is bekend om haar handgemaakte aardewerk dat overal in Polen te koop wordt aangeboden. Na Meissen rijden we door naar Erfurt waar we zullen overnachten. Een mooie stad met een oud centrum. Er volgt een drukke dag met een bezoek aan een slager met jugendstiltegels en twee kastelen met Nederlandse tegels uit de 17^e en 19^e eeuw. Verder veel mooie interieurs. De laatste dag terug naar Nederland met in de ochtend een bezoek aan de Wartburg boven Eisenach. Daar bezoeken we onder andere de kamer van Maarten Luther met een 16^e-eeuwse tegelkachel. De Wartburg is voor een deel herbouwd in de 19^e eeuw met geld van Prinses Sophie, groothertogin van Saksen-Weimar-Eisenach, de zus van onze koning Willem III. De planning van de reis is van donderdag 16 mei tot en met vrijdag 24 mei 2019. Kosten ca 990 euro p.p. afhankelijk van het aantal deelnemers. Graag hoor ik wie er belangstelling heeft via email info@vriendennederlandstegelmuseum.nl of bel met Frans Klein, tel. 06 51753909 Zie ook http://www.geschiede-der-fliese.de/niederl_fliesen_in_deutschland.html

Frans Klein

Verslag tegelreis naar Engeland: een imponerende kennismaking met musea, collecties en locaties.

26 Vrienden vertrokken op donderdag 10 mei per bus naar Europoort, van waar de nachtferry ons naar Hull bracht. Van hieruit begon een door Mark van Veen perfect georganiseerde reis vol gedenkwaardige hoogtepunten.

Vrijdagochtend om half acht reed de meegereisde bus ons naar Hornsea, om daar het welhaast krankzinnig uitbundig betegelde Farrago House, gebouwd in 1909-10 door architect en verzamelaar David Reynard Robinson, te zien. Hans van Lemmen was zo vriendelijk het bezoek mee te organiseren en mogelijk te maken. Het huis is van binnen en buiten betegeld. Spaanse tegels, Engelse geperste en encaustic (ingelegde) tegels uit de Victoriaanse en Arts & Craft periode, mozaiekvelden van gebroken tegelfragmenten, maar ook complete velden van door Van Hulst in Harlingen voor de Engelse markt geproduceerde tegels doen de bezoeker haast duizelen.

De middag brachten we door in wat Europa's grootste antiekcentrum genoemd wordt, Caenby Corner Estate in Hemswell, waar een van onze reizigers een paar mooie Boumeester-tegels scoorde.

12 mei was de keramiekstad Stoke on Trent het reisdoel. Hier bezochten we het in 1971 geconserveerde Gladstone China Works, een aardewerfabriek met vijf karakteristieke hoge ovens, waarvan een nog werkzaam. We leerden en zagen er alles over de samenwerking van klei, water en kolen, die deze industrie hier tot grote hoogte bracht.

De middag was gereserveerd voor Potteries Museum en Art Gallery in Hanley Stoke on Trent. Met assistent-curator Ben Miller liepen we door het depot en bespraken de kleine collectie Nederlandse tegels. Daarna liepen we door de verschillende tentoonstellingen. In een historische vitrine lasen we: "Tin glazed earthenware was introduced into England by Jasper Andries and Jacob Janson, potters from Antwerp who came to England in about 1567 to escape the persecution of Protestants in the Netherlands" bij een grote polychrome cisterne voor water en wijn, beschilderd met zeer Nederlands aandoende Franse lelies in de hoeken en een groot tulpmotief centraal. Gemerkt T, met een soort huismerk, en gedateerd 1637. Volgens het bijschrift gemaakt in Londen. Zondag 13 mei bezocht ons gezelschap het vermaarde Nottingham Castle, waaromheen uiteraard de herinnering aan Robin Hood en de sheriff ook commercieel levend wordt gehouden. Na een koele dark ale in "Ye Olde Trip to Jerusalem" stapten we in de bus naar Bunny, waar we in de historische pub een traditionele Sunday roast kregen voorgezet. Heerlijke geroosterde vleessoorten zoveel je wilt, met genoeg salades daaromheen. Rond half vier waren we te gast bij Michael en Malcolm, een verzamelaarspaar dat ons hun weergaloze collectie Engelse tegels liet zien. Door het hele huis hangen de topstukken van Minton, Burmantoft, De Morgan en al die andere producenten uit de Engelse negentiende en twintigste eeuw.

Maandag 14 mei rijden we naar het Jackfield Tile Museum in Ironbridge, een bedevaartsoord voor tegelliefhebbers. Het museum is gevestigd in een oude fabriek van Craven Dunnill uit 1873. Het museum vertelt de opkomst en ondergang van de enorme aardewerkindustrie in dit deel van Engeland, met bedrijven als Craven, Maw en Minton. Ook Nederlandse bedrijven als Lotus en De Distel haalden hier hun tegels om die in Nederland te decoreren. Heden-daags ingerichte zalen met magnifieke collecties van alle grote bedrijfsnamen, ontwerpers en schilders en een reeks van zalen met toepassingen van tegels, zoals in winkels, kerkgebouwen, woonhuizen enzovoorts. De tocht door het museum eindigt in een zaal waar een beroemde Engelse private collectie, die van John Scott, is geland.

Na een door de museummedewerkers zorgzaam bereide lunch van sandwiches en salades laat Chris Scott

ons de encaustic tile (ingelegde vloertegels) fabriek zien, die hij in 1997 opnieuw begon in een deel van de oude bedrijfsgebouwen. Het bedrijf produceert nauwelijks wandtegels, maar moet het hebben van restauratieprojecten voor historische vloeren.

Dinsdag 15 mei. In de bus voor een lange reis naar Londen. Onderweg vergast conservator Johan Karmers ons op een mini-lezing, waarin hij vertelt over zijn lopende archiefonderzoeken naar de betrekkingen tussen Nederlandse tegelproducenten en de Engelse fabrikanten.

Na vier uur rijden arriveren we in Guilford, waar we de Watts Gallery en Watts Chapel bezoeken. George Frederic Watts (1817-1904) wordt als kunstenaar ook wel “Engelands Michelangelo” genoemd. Tussen 1891 en 1904 stichtten hij en zijn begaafde vrouw Mary een werk- en leerplaats, een galerie en een kapel in Guilford. In de Watts Gallery zijn nu, behalve de schilderijen van de familie Watts, ook prachtige tegels van De Morgan, en ander schilderwerk van bijvoorbeeld Edward Burne Jones, Alma Tadema en William Shackleton te zien.

’s Avonds zagen we tijdens een avondwandeling in Londen het Bibendum-gebouw, een art nouveau monument (voorheen de showroom/garage van Michelin) met aan buiten en binnenzijde grote tegeltafels met scènes uit de (vroeg) autoracerij.

Woensdag 16 mei. We wandelen door de stad naar

Leighton House museum, de vroegere residentie van de schilder Frederic Leighton (1830-1896). Niet alleen Leightons werk dat er te zien is, maar vooral het eclectische interieur en de betegelingen maken van dit gebouw weer een van de hoogtepunten van onze reis. Leighton had enorm veel tegels verzameld, waarvoor het huis in 1878 uitgebreid werd met een ruimte die als “Siciliaans-Moorse paleiszaal” werd aangeduid. Hierna te voet verder naar het Victoria & Albert museum waar we o.a. de keramiekafdeling bezoeken. Er is een mooie inleidende presentatie met tegeltafels uit Portugal en Turkije, en met velden uit Nederland. Daarna begint de enorme depot-achtige opstelling in reusachtige vitrines waar vrijwel alles wat men bezit “zichtbaar” wordt. Ook de tableaus zijn te zien, maar die hangen zo hoog dat je er bijna kramp van krijgt. De uitbundige hoeveelheid tegels, van eenvoudige Hollandse tot de kostbaarste Italiaanse, staat in stapels of op rijen vooral uitdagend onzichtbaar te wezen. Het digitale scherm waarop iedere tegel opgehaald kan worden werkt zeer traag, of niet adequaat. De vaste opstellingen van het V&A bekijken blijft niettemin een feest. Donderdag 17 mei. We bezoeken Waterhouse, oftewel de Morris Gallery, het huis waarin van 1848 tot en met 1856 William Morris, icoon van de “Arts & Crafts” beweging woonde. Hij was een veelzijdige, beroemde architect en ontwerper, maar ook een socialistische activist. In zijn eerste huis in Londen wilde hij tegels plaatsen, maar de Engelse geperste tegels vond hij niet ambachtelijk. In Utrecht en Harlingen vond en haalde hij wat hij zocht. Morris was toen hij er woonde nog te jong om zijn stempel op Waterhouse te drukken. Daarom is het vooral een expositieruimte die vertelt over zijn leven, en ruimte biedt aan kunst van anderen.

Na de lunch in Morris’ huis volgde onze laatste bestemming: het British Museum. Hier stond een depotbezoek gepland en een ontmoeting met conservator Beverley Benk. Zij heeft middeleeuwse tegels in haar portefeuille en werkt aan een recente groep bodenvondsten uit manorhouse Surrey, zuidoost Londen. De alleroudste tegels en fragmenten, de

meeste tingeglazuurd, uit het depot waren op een werktafel voor ons gereed gelegd. Daaronder enkele fragmenten die in Londen de vraag deden rijzen of ze Antwerps zouden zijn. Ger de Ree, die een fragment uit Middelburg (waarover verder niets qua vindplaats bekend is) had meegenomen maakte Beverley erg blij. Ook een ander in Engeland gevonden fragment leek volgens sommigen zeer verwant aan de Zuidelijk Nederlandse Herckenrodevloer.

Hierna werden we door haar collega Judy Rudoe meegenomen naar de nieuw ingerichte zaal voor 19^e eeuwse keramiek met veel “Gothic”tegels uit die tijd, juist als reflectie op de middeleeuwse afdeling. Zelfs de Nederlandse Nieuwe Kunst is er vertegenwoordigd.

Het British Museum was een stijlvol laatste programmapunt van deze uitstekende tegelreis. Dat werd dan ook zowel tegenover organisator Mark, als naar elkaar toe uitgesproken in de door Mark afgehuurde hoek van een pub vlakbij het hotel. En, zoals dit verslag bewijst, kwam iedereen na een veilige oversteek met de ferry op 18 mei weer veilig thuis aan.

Een uitgebreid verslag van deze tegelreis kunt u vinden op onze website!

Lejo Schenk

2019 Bezoek aan tegelbeurzen in het buitenland

Jaarlijks zijn er een aantal tegelbeurzen in het buitenland. Lijkt het je leuk om daar een kijkje te nemen? Als er interesse bestaat vanuit de vrienden wil het bestuur een reis per bus naar deze beurzen organiseren. In Duitsland gaat het om een Art Nouveau tegelbeurs in het tegelmuseum te Boizenburg in september 2019. Er worden daar vooral Art Nouveau tegels verkocht. Vertrek vanuit Nederland is op vrijdagmiddag en je bent op zaterdagavond laat weer terug in Nederland. Voor meer informatie kun je de website van het museum bezoeken:

<http://www.jugendstilfliesen-museum.de/>

In Engeland is er een beurs op 5 oktober 2019. Hier worden vooral Victoriaanse en Art Nouveau tegels verkocht. Voor deze beurs is het vertrek op vrijdag aan het eind van de middag met een overtocht naar Hull. De beurs is op zaterdag. De beurs heeft een facebook pagina: <https://www.facebook.com/byTACS/>. Zondag bezoeken we het grootste antiekcentrum van Europa en zondagavond gaan we weer terug met de boot. Op de boot overnacht je in een hut voor 2 personen. Mocht je interesse hebben om mee te gaan dan verzoeken we je een email te sturen naar: info@vriendennederlandstegelmuseum.nl of je kunt bellen naar Mark van Veen 06-47132192

Mark van Veen

Beurzen in binnen- en buitenland

Nederland

Bodemvondstenbeurs Delft

Zaterdag 13 oktober 13 oktober 2018 van 9.00-13.00 uur.

Locatie: Zalencentrum Congregatiegebouw, Brabantse Turfmarkt 9, Delft. Er is volop parkeergelegenheid (vanaf 10 uur betaald).

Het aanbod op deze beurs bestaat uit voornamelijk Nederlandse bodemvondsten zoals: baardmankruiken, majolica, tin, glas, metaaldetectorvondsten en munten. Inlichtingen: Theo van Halderen (email: thalderen@yahoo.com; tel: 0152122227 of 0648466725).

www.facebook.com/Tegel-en-bodemvondstenbeurs-Delft

Verenigd Koninkrijk

TACS Annual Antique & Collectable Tile fair

Zaterdag 6 oktober 2018 van 10.00 – 15.00 uur.

Locatie St. Jude's Church Hall, Mapperley, Nottingham NG3 5HE, UK.

Toegang £ 5,00.

Vooraf victoriaanse en Art Nouveau tegels. Zie facebook: <https://www.facebook.com/byTACS/>

European Ceramic Tile Circle (ECTC)

De mededelingen betreffende ECTC zijn nu uitgebreid op onze website te zien. Hier kunnen we het actuele nieuws nog sneller bekend maken in de verschillende rubrieken waar aandacht wordt besteed aan tentoonstellingen, publicaties en websites.

Een aantal onderwerpen worden hier in Vrienden-nieuws onder de verschillende rubrieken vermeld.

Musea en tentoonstellingen in binnen- en buitenland

Nederland

Leeuwarden - Nationaal Keramiekmuseum het Prinsessehof

Made in Holland: 400 jaar een wereldmerk: Deze expositie loopt tot 30 juni 2019. Aandacht is er ook voor tegels. Er zijn onder andere bruiklenen uit het nationaal Museum in Gdansk en het Museum für Angewandte Kunst in Hamburg te zien.

Een catalogus is beschikbaar.

De vernieuwde website biedt een uitgebreid overzicht van de collectie. Zeer de moeite waard. <https://www.prinsessehof.nl/>

Duitsland

Honderdste Bijbeltegel-tentoonstelling

Met een feestelijke kerkdienst in de Evangelisch-Lutherse kerk te Norddeich, aan de Duitse Waddenkust, werd 5 augustus jl. de opening van de honderdste tentoonstelling met bijbeltegels gevierd. Het succesvolle project, dat in Noord-Duitsland werd geïnitieerd door ds. Kurt Perrey, bestaat sinds 2003. In die 15 jaar is de reizende tentoonstelling in kerken, musea, openbare gebouwen en scholen te zien geweest. Het zg. Norder Bibelfliesenteam heeft vanaf het begin nauw samengewerkt met en steun ontvangen van Jan Pluis. In deze jubileumkerkdienst werden, naast de initiatiefnemers en alle leden van de projectgroep, ook Jan en zijn vrouw Henny nog eens in het zonnetje gezet. Bij de dienst waren vooraanstaande

kerkelijke autoriteiten aanwezig, die met betrokkenheid spraken over de bijzondere educatieve betekenis van de beelden op die Nederlandse tegels. Namens de Stichting Vrienden van het Nederlands Tegelmuseum sprak Lejo Schenk enkele woorden, en bracht felicitaties en groeten uit Nederland over.

Aansluitend aan de kerkdienst vond in het zeer nabije Norden de opening plaats van een nieuwe tentoonstelling. Het betreft een selectie van zeer sterk uitvergroete bijbeltegels op canvas-posterformaat, die in de openbare ruimte van de Sparkasse-bank zijn opgesteld. Het thema is: verhalen over geld in de Bijbel/op tegels. De bescheiden expositie, waaraan ook weer de teksten en de Tegelbijbel zijn gekoppeld, was te zien tot 24 augustus.

De jubilerende tentoonstelling is overigens ook voor Nederlandse geïnteresseerden beschikbaar! Wie een school, kerkelijke gemeente of culturele instelling kent die hier mogelijk belangstelling voor heeft kan zich in verbinding stellen met em. predikant Kurt Perrey. Mail: perrey.kue@gmx.net. Telefoon 00492572-9599580.

Jan Pluis en Lejo Schenk (5e en 6e van links) tussen links kerkelijke en bestuurlijke autoriteiten en geheel rechts ds. Kurt Perrey, initiatiefnemer van het Bibelfliesenproject.

Tegelnieuwtjes

Het "Saulustableau" gerestaureerd

Het tegeltableau "De bekering van Saulus op weg naar Damascus" (hierna Saulustableau genoemd) is geda-teerd met het jaartal 1547. Het tableau is internationaal erkend als een van de meest geraffi-neerde getuigenissen van de 16de-eeuwse keramiek uit Antwerpen. Het behoort tot de topstukken van de MAS|collectie Vleeshuis.

Het tafereel met Bijbelse voorstelling en omlijsting bestaat uit 98 tegels (14 breed bij 7 hoog), waarvan negen en een halve origi-nele tegels ontbreken: acht en een halve uit de rand en één uit de centrale voorstelling (de tegel op plaats 64).

In 1890 werden deze hiaten opgevuld met vijf en een halve nieuwe randtegels gere-produceerd op industriële Bochttegels, drie 16de-eeuwse randtegels afkomstig van een ander Antwerps tegeltableau en een nieuwe tegel op plaats 64 met een eigentijds ont-werp.

In 1964-1965 ondergaat het tableau een volgende ingrijpende behandeling in het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) te Brussel: alle bovenvermelde tegels werden verwijderd en vervan-gen door nieuwe.

In 2015 verkeert het topstuk in slechte conditie: de leesbaarheid, de montage en de kwaliteit van de oude restauratie en vergeelde replica's laten te wensen over.

Naar aanleiding van toenemende internationale belangstelling en een internationale bruikleenaanvraag vanuit Musée de la Renaissance te Écouen (Frankrijk), dringt een restauratie zich op. De internationale erfgoedwaarde van het tableau vereiste een wetenschappelijk gefundeerde aanpak van de behandeling. Daarom werd een begeleidingscommissie samengesteld door de conservator van de MAS|collectie Vleeshuis, Annemie De Vos. In de commissie zetelden vakspecialisten van verschillende onderzoek disciplines: restauratie en conservatie, chemie, archeologie, kunstgeschiedenis en geschiedenis. De commissie heeft het project nauwgezet opgevolgd en geadviseerd; voor elke stap in het restauratieproces werd de begeleidingscommissie bijeengeroepen.

De behandeling heeft het tegeltableau in zijn oorspronkelijke grandeur hersteld. De hoge kwaliteit van het topstuk komt beter tot zijn recht en het publiek kan het stuk optimaal beleven zonder gestoord te worden door oude restauraties en vergeelde replicategels. De behandeling gebeurde met respect voor de historische gelaagdheid van het tableau en re-integreerde de 19de-eeuwse replicategels die zestig jaar eerder waren vervangen door polyester replica's (zie bijgaande foto van het tableau na restauratie, Copyright: Michel Wuyts en Bart Huysmans).

Door de gebruikte techniek, waaronder de reproductie van vier tegels via de niet-traditionele *photoceramics* techniek, profileert het project zich als voorbeeld voor toekomstige behandelingen van gelijkaardige tegeltableaus. Een uitgebreid verslag van de restauratie wordt gepubliceerd in het komende *Journal of the Tiles & Architectural Ceramics Society* (4de kwartaal 2018).

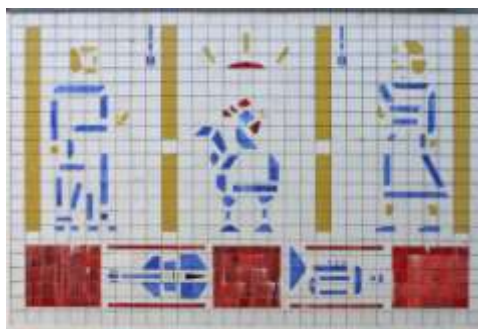
Sinds 19 april 2018 kunnen de bezoekers in het Kijkdepot van het MAS – Museum aan de Stroom – het Saulustableau opnieuw bewonderen. Dit Kijkdepot op

de tweede verdieping, evenals het panorama op het dak van het MAS, zijn gratis toegankelijk.

Frans Caignie

Van der Leck's tegeltableau in Hilversum mogelijk gerestaureerd

Op de buitengevel van het voormalige gebouw van de omroepvereniging VARA aan de Heuvellaan te Hilversum, thans Muziekcentrum voor de Omroep (MCO), zit een markant tegeltableau dat is ontworpen door Stijl-kunstenaar Bart van der Leck (1876-1958).

Het metersgrote werk van 22 x 31 tegels is vormgegeven in de van hem zo bekende minimalistische, geometrische stilerings. Het stelt de geschiedenis van de

arbeidersomroep voor, met in het midden de haan, kraaiend naar het morgenrood, geflankeerd door een man en een vrouw met ieder een hangende microfoon voor zich. Het kunstwerk is aangebracht in 1958, na Van der Leck's overlijden. Het is uitgevoerd door de Porcelayne Fles, en als zodanig ook gesigeneerd. Dagblad De Gooi en Eemlander meldde op 11 maart jl. dat het tegeltableau in de steigers is gezet, omdat het hard toe is aan restauratie. Onderzocht wordt of de schade aan het tableau te wijten is aan de gebruikte materialen, dan wel aan de weersomstandigheden. De gemeente Hilversum zal meebetalen aan de restauratie.

Lejo Schenk

Publicaties in binnen- en buitenland

Nederland

Boekbespreking: Schepentegels, Amsterdam – Utrecht – Harlingen – Makkum 1660 - 1980

'Goeiendag loods van Druten, schip achteruit' 'OK, ik kom eraan' 'Wat is het pa?' 'Een kofje jongen.' Deze telefoontjes van het Loodswezen bestemd voor mijn vader, die op de beurtrol stond, waren voor ons kinderen geen geheimtaal. Al op heel jonge leeftijd waren wij op de hoogte van allerlei scheepstypen. Een kof is dus een kustvaarder. Jan Pluis maakt ons in de inleiding van zijn boek 'Schepentegels' in hoofdlijnen wegwijs in het grote aantal verschillende

scheepstypen (en hun tuigage) dat in de zeventiende eeuw en later de Nederlandse wateren bevoer.

Uitgangspunt voor dit boek is een schouw uit het West-Indisch Huis te Amsterdam, betegeld met bijzondere blauw/paarse scheepjestegels. Deze schouw, aanvankelijk met 84 tegels bezet, werd naar het Rijksmuseum verplaatst om tenslotte, na de restauratie in 2004, in de anonimiteit van het depot te verdwijnen. Toen waren er nog maar 42 van de oorspronkelijke tegels over. (NB Van een andere - re-

naissance - schouw uit Dordrecht afkomstig en bezet met fraaie polychrome kwadraattegels, waren na ver-

plaatsing in het museum de meest bijzondere exemplaren ‘verdwenen’. Hoe kan zo iets?) Enfin, deze Amsterdamse tegels hebben in later eeuwen tot voorbeeld gediend voor de tegelproductie in Utrecht en Friesland, nadat de belangstelling voor schepentegels, die in de achttiende eeuw inzakte, weer toegenomen was.

In tegenstelling tot de kennis van de tegelproductie in de zeventiende en achttiende eeuw laat die van de productie uit de recente geschiedenis zich relatief makkelijk reconstrueren door de overvloedige hoeveelheid overgebleven sponzen, modellenboeken en archiefmateriaal. Op duidelijke en inzichtelijke wijze brengt Pluis de recente schepentegelproductie in beeld. Opmerkelijk is dat schepentegels gedurende de oorlogsjaren door de NSB ingezet werden als propagandamateriaal. Een niet zo mooi feit, dat gelukkig niet verdoezeld wordt.

Bij het voorwoord is een afbeelding van een zeer recente betegeling van de fietstunnel in Amsterdam te zien. Het is aardig te vermelden dat het oorspronkelijke wapen op de achtersteven (Spiegel) van het schip, dat prominent aanwezig is op het grote ‘fietstunnel-tableau’ nabij het Centraal Station in Amsterdam van Irma Boom, brutaalweg veranderd is in dat van Amsterdam. Hoe zou de Rotterdamse tegelschilder Cornelis Boumeester (zonder W!) dat gevonden hebben? In Rotterdam, een stad die bij uitstek geassocieerd wordt met schepen en scheepvaart, zijn vanaf de eerste helft van de zeventiende eeuw scheepjestegels gemaakt. Of dit ook seriematig gebeurd is, is tot op heden niet geheel duidelijk. Er komen in dit boek maar enkele Rotterdamse tegels aan de orde, maar de nadruk ligt dan ook op de productieplaatsen Amsterdam, Utrecht, Harlingen en Makkum. Een klein gemis is dat er geen afbeeldingen gegeven worden van de allervroegste voorstellingen van schepen op Nederlandse tegels. Er bestaan vroege cirkel- en kwadraattegels met schepen, iets later de balustertegels met schepen. Van een aparte soort of reeks was toen overigens geen sprake, schepen maakten onderdeel uit van een groot aantal verschillende afbeeldingen als mensen, dieren etc. Een spijkertje op laag water (een scheepsbouw gerelateerd spreekwoord) is afb. 130. Verder natuurlijk niets dan lof voor dit fraai vormgegeven en uitstekend gedocumenteerde boek.

Schepentegels, Amsterdam – Utrecht – Harlingen – Makkum 1660 - 1980 door Jan Pluis

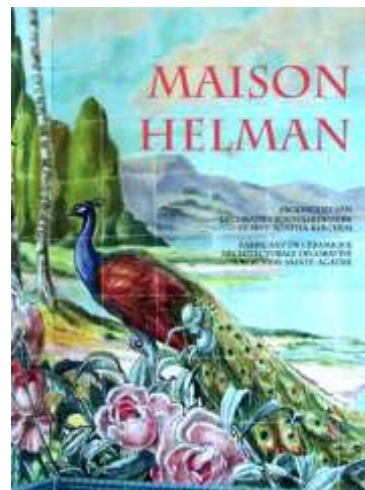
Uitgeverij Primavera Pers, Leiden - ISBN 978-90-5997-264-3

Leo van Druten

België

Maison Helman.

Een boek over de geschiedenis van Maison Helman Céramique, producent van decoratief bouw-aardewerk, geschreven door Mario Baeck en uitgegeven door de Geschied- en Heemkundige Kring Sint-Achtenberg in samenwerking met de bibliotheek. Tweetalig, 96 pagina's. Te koop aan de balie van de bibliotheek voor de prijs van € 25,00. U kunt het boek ook via de post ontvangen door overschrijving van € 27,00 op rekeningnummer BE35 4255 2010 8137 van de Heemkundige Kring Sint-Achtenberg met vermelding “Helman”.

België

Majolica uit de bodem van het Mechelse Sint-Janshof

Naar aanleiding van het 25-jarig bestaan van de Mechelse Vereniging voor Stadsarcheologie (MVSA) wordt in september 2018 een jubileumpublicatie uitgebracht

Daarin verschijnen, naast het opgravingsrapport op het Sint-Janshof, de volgende majolicastudies:

- Frans Caignie - Majolicanijverheid te Antwerpen. Ontstaansgeschiedenis, p. 25-34;
- Frans Caignie - Majolicategels in Mechelen, p. 35-43;
- Leon Geyskens - Luxe mocht iets kosten (Antwerpse papkommen en schotelgoed), p. 44-65;
- Leon Geyskens - Catalogus van de majolica objecten opgegraven op het Mechels Sint-Janshof, p. 61-87.

De brochure kan besteld worden bij: Mechelse Vereniging voor Stadsarcheologie, Paardenstraatje 3, B-2800 Mechelen, België; Email: info@mvsa.be
Kostprijs: 15 €; verzendkosten België: 3,39 €; verzendkosten Nederland en Europa: 8,94 €.

Vriendennieuws digitaal

Wenst u Vriendennieuws digitaal te ontvangen, mail dan naar vanveen.mark@gmail.com.

If you would like to receive the newsletter of the Friends of the Dutch Tile Museum, please send an email to vanveen.mark@gmail.com.

Möchten Sie die Freunde-Nachrichten des Vereins digital empfangen, bitte schreiben Sie ein E-mail zu vanveen.mark@gmail.com.

Advertenties en informatie

Voor winkels, ateliers en bedrijven is er de mogelijkheid om in het Vriendennieuws te adverteren. Het gaat dan om 1/8 pagina, die twee keer wordt geplaatst (in februari en september). Het tarief is €125.

Informatie voor het volgende Vriendennieuws (februari 2019) kunt u voor 1 januari 2019 sturen aan Marianne Florschütz via info@vriendennederlandstegelmuseum.nl

Vrienden van het Nederlands Tegelmuseum krijgen op vertoon van de vriendenkaart 10% korting op aankopen in de museumwinkel, met uitzondering van boeken.

KELLY WITTEVEEN
RESTAURATIE & DECORATIE

*Specialist in Conservatie en Restauratie
van keramiek en glas*

Sperwer 8
7132 EM
Lichtenvoorde

+31 (0)6 - 21 92 63 53
info@restauratiedecoratie.nl
www.restauratiedecoratie.nl

Antieke Tegels De Duif
Heino

www.antieketegelsdeduif.net

Piet Borghardt
Tel +31 (0)572 355022
Mob. 06 3050 4723
borghardt@hetnet.nl

REGTS
ANTIEKE TEGELS

8911 DZ LEEUWARDEN
+31 (0) 85 060 1272
INFO@ANTIEKETEGEL.NL
WWW.ANTIEKETEGEL.NL
GEOPEND OP AFSpraak

VHOK
NEDERLANDSE
VERENIGING VAN
HANDELSREISERS IN
NEDERLAND

FRIDES LAMÉRIS

KUNST- EN ANTIEKHANDEL V.O.F.
GLAS & CERAMIEK

*Tegel met een
voorstelling van
een vogel.
Veelkleurig.
1625-1650*

NIEUWE SPIEGELSTRAAT 55
1017 DD AMSTERDAM
TELEFOON: 020-6264066
TELEFAX: 020-6265893

KOOS ROZENBURG
ANTIQUITEITEN

*Spec. tegels en delfts blauw
uit de 17e en 18e eeuw*

*ook: vroeg ijzer,
meten en wegen,
oude schaatsen*

DELFT
MARKT 2
2611 GT
015 2147828

KRAMER KUNST & ANTIEK
IN- EN VERKOOP VAN ANTIEKE EN NIEUWE TEGELS

PRINSENGRACHT 807 / 1017 KA AMSTERDAM
+31(0)20 626 11 16 / INFO@ANTIQUE-TILESHOP.NL
WWW.ANTIQUE-TILESHOP.NL

Uw advertentie hier ?

Rob Michiels
Auctions

Het veilinghuis met de grootste
keus aan antieke tegels!

Volgende veiling:
AZIATISCHE KUNST EN
EUROPESE KERAMIEK

6 oktober 2018

www.robmichiels.com

